

DOI: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-602-0-10>

ПРІОРИТЕТИ РОЗВИТКУ ОСВІТНЬОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ КАДРІВ ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ

Харчова промисловість є важливою складовою економіки України, оскільки забезпечує населення продуктами харчування та формує значну частину переробної промисловості. Сучасні технологічні зміни у виробництві, цифровізація виробничих процесів і підвищення вимог до якості та безпечності харчової продукції зумовлюють необхідність підготовки висококваліфікованих фахівців. Розвиток освітньої системи у сфері підготовки кадрів регламентується державними нормативно-правовими документами, зокрема Законом України «Про освіту», у якому зазначено: «Метою освіти є всебічний розвиток людини як особистості та найвищої цінності суспільства, формування компетентностей, необхідних для успішної професійної діяльності» [4]. Це визначає необхідність модернізації освітніх програм та їх адаптації до потреб економіки.

Якість освітньої підготовки визначає рівень професійної компетентності працівників харчової промисловості. Кваліфікований працівник галузі – це фахівець, який володіє системними знаннями у сфері харчових технологій, здатний застосовувати сучасні методи організації виробничих процесів, працювати з технологічним обладнанням, забезпечувати контроль якості та безпечності харчової продукції відповідно до встановлених стандартів, а також використовувати сучасні інформаційні та цифрові інструменти у виробничій діяльності. Важливою характеристикою такого фахівця є здатність аналізувати виробничі процеси, адаптуватися до технологічних змін та впроваджувати інноваційні рішення, що сприяє

підвищенню ефективності діяльності підприємств харчової промисловості та забезпечує їх конкурентоспроможність.

У сучасних умовах воєнного стану харчова промисловість України стикається з численними викликами, що потребують швидкої адаптації виробництва та системи підготовки кадрів. Одним із пріоритетних завдань є забезпечення повноцінного харчування військовослужбовців. У зв'язку з цим необхідно враховувати локалізацію виробництва та можливості доставки харчової продукції, зокрема продуктів підвищеної калорійності, придатних для транспортування і тривалого зберігання. Підготовка фахівців, здатних розробляти та впроваджувати такі технологічні рішення, сприятиме формуванню висококваліфікованих спеціалістів галузі. Зростає необхідність локалізації виробництва, зменшення залежності від імпортової сировини та компонентів, що створює попит на фахівців, здатних оптимізувати виробничі процеси, впроваджувати нові рецептури та розробляти технологічні рішення для заміни імпортних матеріалів українськими аналогами. Зростає значення екологічної безпеки та сталого виробництва навіть у складних умовах. Підприємства застосовують безпечну сировину, енергоощадні технології та ефективно перероблення відходів, що забезпечує довіру споживачів і підтримує стійкий розвиток галузі. Виклики сучасних умов визначають нові пріоритети розвитку галузі та освітньої системи: локалізація виробництва, забезпечення продовольчої безпеки, цифровізація процесів, підвищення екологічної відповідальності та підготовка фахівців із практичними компетентностями для роботи у нестабільних умовах, що сприятиме ефективному функціонуванню підприємств і стабільному розвитку харчової промисловості України [11; 9].

Харчова промисловість України має значний потенціал розвитку як інноваційно орієнтована галузь. Сучасні підприємства харчової промисловості активно впроваджують інноваційні технології, з автоматизованими і цифровими системами виробництва, інтелектуальними технологіями управління процесами, системами контролю якості та безпеки продукції, аналітикою великих даних і хмарними платформами.

Це забезпечує модернізацію виробництва, підвищує ефективність діяльності підприємств і сприяє впровадженню екологічно орієнтованих рішень, зокрема застосуванню екологічного пакування, переробленню харчових відходів та впровадженню енергоощадних технологій. Освітні програми повинні поєднувати фундаментальні знання з практичною підготовкою, навичками цифрового управління та аналітичного мислення, що формує висококваліфікованих спеціалістів, здатних впроваджувати інноваційні рішення, підвищувати ефективність виробництва та підтримувати конкурентоспроможність харчової промисловості.

Аналіз сучасних тенденцій розвитку освіти показав, що до основних пріоритетів підготовки кадрів для харчової промисловості належать: розвиток ступеневої системи освіти, спеціалізація закладів освіти різних рівнів та посилення співпраці між закладами освіти, науковими установами, органами державної влади та підприємствами галузі. Система закладів освіти повинна розвиватися відповідно до принципу профільної спеціалізації. Актуальним є запровадження спеціалізованих навчальних дисциплін для підготовки студентів технологічних спеціальностей. Заклади професійної освіти забезпечують здобуття базових професійних умінь і мікрокваліфікацій, фахова передвища освіта спрямована на формування прикладних професійних навичок у конкретних сферах діяльності, а заклади вищої освіти забезпечують підготовку фахівців із управлінськими та науково-дослідними компетентностями [4; 5]. Основні тенденції сучасної освіти включають: глобалізацію освіти; інтернаціоналізацію освіти; демократизацію освіти; безперервність освіти; диференціацію та індивідуалізацію навчання; диверсифікацію освіти; інтеграцію освіти, науки і виробництва; розвиток автономії закладів освіти; підвищення якості освіти; інформатизацію та дистанційне навчання; оновлення змісту освіти; компетентнісний підхід у навчанні; гармонізацію освітніх стандартів; академічну мобільність; практичну спрямованість освіти; міжкультурну освіту; використання інноваційних педагогічних технологій; інклюзивну освіту; розширення доступу до вищої освіти;

посилення зв'язку освіти з потребами суспільства та економіки; формування умінь самостійно здобувати знання, критично оцінювати інформацію та ефективно застосовувати інноваційні технології; розвиток міждисциплінарної підготовки. На основі проведеного аналізу узагальнені пріоритети освітньої системи України у підготовці кадрів для харчової промисловості (рис. 1).

Рис. 1. Схема пріоритетів освітньої системи України у підготовці кадрів для харчової промисловості

Джерело: створено автором на основі [1; 2; 3; 11]

Оцінка пріоритетів розвитку освітньої системи України має стратегічне значення для інтеграції з міжнародними освітніми процесами та підготовки висококваліфікованих кадрів для

харчової промисловості. Сучасна освіта є відкритою та глобально інтегрованою, що активно взаємодіє з освітніми системами інших країн і розвиває міжнародне співробітництво, яке реалізується через спільні програми, проекти та академічну мобільність студентів і викладачів. Вона орієнтована на всебічний розвиток особистості, враховує інтереси, здібності та індивідуальні особливості здобувачів освіти, забезпечує рівний доступ для всіх соціальних груп і підтримує безперервне навчання протягом усього життя. Освітні заклади здобувають більшу автономію, поєднують навчання з науковою діяльністю та практичною підготовкою, активно впроваджують інформаційні технології, дистанційні форми навчання та інноваційні педагогічні методики. Система освіти постійно оновлює зміст програм відповідно до сучасних наукових досягнень і потреб суспільства, формує практичні компетентності та професійні навички, забезпечує міжкультурну взаємодію і міжнародну мобільність, гармонізує освітні стандарти та посилює зв'язок навчання з потребами економіки і соціального розвитку. Вона є інклюзивною, що розширює доступ до вищої освіти та активно стимулює розвиток творчих і професійних здібностей здобувачів, забезпечуючи комплексний підхід до підготовки конкурентоспроможних фахівців. Дуже важливим є формування умінь самостійно здобувати знання, критично оцінювати інформацію та ефективно застосовувати інноваційні технології у практичній діяльності. Зростає значення міждисциплінарної підготовки, яка поєднує знання з різних галузей і сприяє гнучкості та адаптивності фахівців до швидких змін у професійному середовищі. Формування професійних навичок для роботи в умовах нестабільності виробництва, включаючи гнучкість, мобільність, швидку перебудову виробничих процесів та формування резервів ресурсів є основною складовою підготовки висококваліфікованих спеціалістів. Ці тенденції розвитку освіти забезпечують підготовку кадрів, здатних відповідати вимогам сучасного ринку праці, підтримувати розвиток економіки та інтегруватися у глобальні професійні мережі.

Удосконалення системи підготовки кадрів для харчової промисловості пов'язане з розвитком науково-дослідної інфраструктури закладів вищої освіти та наукових установ. Наявність сучасної лабораторної бази й спеціалізованих дослідницьких центрів забезпечує проведення наукових досліджень у сфері харчових технологій, а також створює можливості для незалежної оцінки якості харчової продукції. Реалізація таких досліджень сприяє посиленню контролю за дотриманням виробничих стандартів і підвищує рівень довіри споживачів до продукції підприємств галузі. Участь закладів освіти у перевірці якості харчових продуктів формує додаткові механізми громадського контролю за діяльністю виробників і учасників ринку.

Науково-дослідна діяльність у сфері харчових технологій також сприяє формуванню висококваліфікованих фахівців управлінського та наукового профілю. Залучення спеціалістів до науково-педагогічної роботи, участь у дослідницьких проєктах, професійних об'єднаннях та експертних структурах забезпечує розвиток аналітичного мислення та управлінських навичок, необхідних для ефективного функціонування галузі. Розширення дослідницької інфраструктури сприяє вдосконаленню експериментальної складової наукових досліджень і створює передумови для удосконалення державної політики у сфері харчової промисловості, зокрема у питаннях забезпечення продовольчої безпеки та інноваційного розвитку галузі [2; 3].

Таким чином, реалізація визначених пріоритетів розвитку освітньої системи сприятиме підготовці кваліфікованих кадрів та підвищенню ефективності функціонування підприємств харчової промисловості.

Література:

1. Гуткевич С. О. Економіка та управління підприємствами харчової промисловості : монографія. Київ : НУХТ. 2018. 312 с.
2. Гуткевич С. О. Інвестиційна діяльність підприємств: теорія та практика : монографія. Київ : НУХТ. 2016. 256 с.
3. Гуткевич С. О. Міжнародні освітні системи : методичні рекомендації до практичних занять. Київ : НУХТ. 2025. 12 с.
URL: <https://elibrary.nuft.edu.ua/library/DocDownloadForm?docid=417206>

4. Закон України «Про вищу освіту» від 01.07.2014 № 1556-VII.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>
5. Закон України «Про освіту» від 05.09.2017 № 2145-VIII.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
6. Іванов С. В., Гуткевич С. О., Оніщенко І. Г., Дичковський С. І. Міжнародні освітні системи : підручник. Одеса : Квітень. 2014. 235 с.
7. Москаленко В. О. Інтегральний показник оцінки формування кадрового потенціалу на підприємствах харчової промисловості України. *Депозитарій Національного університету харчових технологій*. 2023.
URL: <https://nrat.ukrintei.ua/searchdoc/0409U005468/>
8. Стратегія розвитку вищої освіти в Україні на 2021–2031 роки. Київ : Міністерство освіти і науки України. 2020. URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/rizne/2020/09/25/rozvitku-vishchoi-osviti-v-ukraini-02-10-2020.pdf>
9. Фіненко О. Ю. Інновації в системі підготовки кадрів для харчової промисловості в Україні. Соціально - трудові відносини: теорія та практика. 2014. № 2. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=stvttp_2014_2_59
10. OECD. Education at a Glance 2023: OECD Indicators. Paris : OECD Publishing. 2023. 320 p.
11. UNESCO. Education for Sustainable Development Goals: Learning Objectives. Paris : UNESCO Publishing. 2017. 112 p.